

Přiměřené zadostiučinění v nekalé soutěži I.

Podstata, funkce a nepeněžitá podoba přiměřeného zadostiučinění

Příspěvek se zabývá podstatou institutu přiměřeného zadostiučinění v nekalé soutěži, zejména otázkou, zda je nezbytné prokazovat vznik nemajetkové újmy u soudu, zda je možné požadovat přiměřené zadostiučinění v případě, že je těžko prokazatelný vznik majetkové újmy (její výše), zda je nutné prokazovat zavinění rušitele, koho tíží důkazní břemeno, je-li žalobcem spotřebitel, funkcemi přiměřeného zadostiučinění, možnostmi soudu odchýlit se od požadovaného textu omluvy, zda plní kompenzační funkci omluva přiznaná soudem po sedmi letech od jejího zveřejnění či zda lze nepeněžitou podobu přiměřeného zadostiučinění považovat za určitý druh „peněžitě“ sankce.

Doc. JUDr. Dana Ondřejová,
Ph.D.,

je advokátkou a partnerkou
v LEGALITĚ advokátní kancelář,
s. r. o., Praha, a působí na katedře
obchodního práva PF MU v Brně.

Přiměřené zadostiučinění je jedním z nároků aktivně legitimovaných osob v nekalé soutěži (srov. § 2988 o. z.¹). V souvislosti s tímto institutem vystávají v praxi rozmanité otázky i aplikační problémy, přičemž na některé z nich se zaměřuje tento příspěvek.

Kdy lze přiměřené zadostiučinění přiznat a je třeba nemajetkovou újmu prokázat?

Přiznání přiměřeného zadostiučinění soudem v oblasti nekalé soutěže přichází v úvahu v případě, že se prokáže vznik nemajetkové újmy (srov. § 2951 odst. 2 o. z.), a to v důsledku nekalosoutěžního jednání (§ 2976 odst. 1 o. z.). To ostatně zdůrazňuje Nejvyšší soud (rozsudek ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 2415/2017) – „předpokladem pro to, aby zadostiučinění vůbec mohlo být přiznáno, je nejprve existence zásahu do nemateriální (tedy nikoliv materiální) sféry a z toho plynoucí újma, která se projeví primárně ve sféře nemateriální“. Nemajetkovou újmu může být v posuzované oblasti např. narušení dobré pověsti, dobrého jména, ztráta prestiže, důvěry, snížení v očích zákazníků, ztráta či snížení konkurenceschopnosti, postavení do falešného světla, zkrácení dosažených výkonů či schopnosti apod.³

Otázkou, která v praxi často vyvstává, je, zda postačí vznik nemajetkové újmy žalobcem pouze tvrdit, nebo je nezbytné také její skutečné prokázání, obdobně jako je tomu u požadavku na náhradu škody. Na rozdíl od nároku na náhradu škody, kterou je nutné (a zpravidla také fakticky možné) vyčíslet, exaktní vyčíslení nemajetkové újmy v oblasti nekalé soutěže není z povahy věci možné. V praxi se lze setkat

s dvojím přístupem k naznačené otázce, přičemž ani jeden z nich výrazně nepřevažuje.

Jeden přístup spočívá v nemožnosti prokazování a kvantifikace nemajetkové újmy, přiznání přiměřeného zadostiučinění tedy spočívá zcela na úvaze soudu. K tomu srov. např. rozhodnutí Krajského soudu v Košicích (ze dne 29. 4. 2014, sp. zn. 4 Cob 26/2014) a aprobované i slovenským Ústavním soudem (náleze ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 211/2016): „Přiměřenost v penězích vyjádřeného zadostiučinění není třeba (ani není možné) prokazovat tak jako výši škody nebo bezdůvodného obohacení.“ Soudy tak vycházejí z přesvědčivosti tvrzení obsažených v žalobě, z potenciality vzniku i případného pokračování nemateriální újmy.

Druhý přístup spočívá v nezbytnosti prokázání tvrzení o vzniku nemajetkové újmy příslušnými důkazy, stejně jako v případě újmy hmotné. Soudy poté požadují předložení např. e-mailů zákazníků „zmatených“ povahou určitého zboží nebo služby, dotazujících se poškozeného soutěžitele na skutečný stav věci, výslechem svědků (např. při šíření zlehčujících tvrzení) apod. Podle Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 684/95, se v případě požadavku na přiměřené zadostiučinění ze samotné podstaty tohoto institutu předpokládá (na rozdíl od náhrady škody), že tuto újmu nemateriálního charakteru nebude možné přesně číselně vyjádřit, rozhodující však je přinést důkazy, jež prokáží, že taková nehmotná újma (ať už více, či méně závažná) vznikla. Obdobně k tomuto Nejvyšší soud (rozhodnutí ze dne 5. 5. 2006, sp. zn. 32 Odo 511/2006): „Právě proto, že nárok na přiměřené zadostiučinění je nárokem, který podléhá volné úvaze soudu, je třeba vycházet z povinnosti tvrdit a dokazovat, jež stíhají žalobkyni podle § 79 odst. 1 a § 120 odst. 2 o. s. ř., ve smyslu kterých bylo její povinností způsobem určitým a srozumitelným vyličit a prokázat rozhodné skutečnosti, jimiž byla vedena k uplatnění nároku na přiměřené zadostiučinění v požadované peněžitě formě. Povinností žalobkyně tedy je tvrdit, proč

1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále rovněž „o. z.“ nebo „občanský zákoník“).

2 Kromě tohoto nároku má aktivně legitimovaná osoba nárok na zdržení se závadného jednání, odstranění závadného stavu, na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení.

3 K tomu bližší viz např. I. Telec: Přiměřené zadostiučinění, Právní rozhledy č. 4/2010, str. 149.

právě forma peněžitě satisfakce je s ohledem na tvrzené a prokázané nekalosoutěžní jednání žalované namíste a proč, pakliže nárok na peněžitou formu zadostiučinění bude prokázán, je přiměřenou právě požadovaná částka.“ Důkazy ohledně vzniku nemajetkové újmy by podle mého názoru neměly být požadovány tam, kde se zásah do nemateriální sféry aktivně legitimitované osoby jeví jako zcela zjevný, což je samozřejmě na posouzení soudu.

S uvedeným souvisí otázka, zda lze požadovat přiměřené zadostiučinění v případě, že nemajetková újma vznikla žalobci toliko potenciálně. Nekalosoutěžní jednání je tzv. ohrožovacím deliktem⁴ (srov. § 2976 odst. 1 o. z.), postačí tedy pouhá způsobilost přivodit újmu soutěžiteli nebo zákazníkovi, aniž by tato újma musela reálně vzniknout. Pro kvalifikaci jednání jako nekalosoutěžního by tak stačila potencialita vzniku újmy, institut přiměřeného zadostiučinění však slouží ke kompenzaci nemateriální újmy, která by tedy měla již skutečně vzniknout, aby bylo co kompenzovat (a byla tak naplněna kompenzační funkce přiměřeného zadostiučinění – k tomu blíže viz dále v textu).

Otázce, zda lze využít přiměřené zadostiučinění také ke kompenzaci potenciálně vzniklé újmy, se judikatura v nekalé soutěži uspokojivě nevěnuje. Příkladem může být situace, kdy bude veřejně (např. hromadným tiskem) šířena pomluva určitého podnikatele, kdy je zjevné, že ta musela zasáhnout dobrou pověst dané osoby, konkrétní osoby (potenciální či stávající zákazníci) se však na pomluveného podnikatele neobrátili a ten se nesetkal se zaznamenanými reakcemi, které by mohl předložit k důkazu. Není tak postaveno najisto, zda si skutečně z celého okruhu čtenářů článek přečetl potenciální zákazník, byť se to jeví jako vysoce pravděpodobné (někdy se nemusí jednat o aktuálně potenciálního zákazníka, ale o potenciálního v budoucnu, až vyvstane potřeba obstarat si konkrétní zboží nebo službu). Na jedné straně je nezbytné tvrzení i prokázání nemateriální újmy (jak bylo uvedeno výše), na druhé straně je však v naznačeném případě zjevné, že určitá nemateriální újma vzniknout již musela nebo je vysoce pravděpodobnost, že vznikne v budoucnu, ačkoliv v řízení nebyly předloženy konkrétní důkazy.

Zde se tedy nabízí dvojitý možný přístup. Buď je v takovém případě nemateriální újma neprokázaná, a nelze tedy přiznat její kompenzaci přiměřeným zadostiučiněním, nebo je nutné přijmout tzv. **důkaz všeobecnou zkušeností**. Příkláním se ke druhému z naznačených řešení. Je zjevné, že v daném případě musela být dobrá pověst podnikatele zasažena, není však znám rozsah zásahu. K jeho určení by mělo dojít odhadem soudu na základě zvážení specifík konkrétního případu, oblasti podnikání (např. klamavé označování komodit ovlivňujících zdraví a život lidí – např. potravin, doplňků stravy či léčiv apod. by mělo být vnímáno jako závažnější delikt než označení běžných komodit), způsobu šíření (např. delikt šířený prostřednictvím internetu či hromadných sdělovacích pro-

středků je obecně považován za závažnější než individuální zásah), intenzity zásahu, délky trvání apod. V opačném případě, tedy při přijetí požadavku na skutečné prokázání vzniklé nemateriální újmy v těch případech, kde je zásah zjevný, leč těžce prokazatelný, by došlo k neúměrnému znevýhodnění a poškození subjektů dotčených nekalou soutěží a vymáhání jejich práv by se stalo značně komplikovaným, případně až prakticky nemožným.

Je možné požadovat přiměřené zadostiučinění v případě, že je těžko prokazatelný vznik majetkové újmy (škody), resp. její výše?

Nárok na přiměřené zadostiučinění je nutné striktně odlišovat od nároku na náhradu škody. Zatímco újma nemateriální povahy se kompenzuje institutem přiměřeného zadostiučinění (ať už v podobě nepeněžitě, či peněžitě), újma materiální se nahrazuje institutem náhrady škody. Nepřípustný je přístup některých žalobců, kteří se snaží prostřednictvím nároku na přiměřené zadostiučinění kompenzovat složité prokazování skutečně vzniklé škody (v praxi se jeví jako jednodušší tvrdit a prokázat vznik nemajetkové újmy než prokázání příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním rušitele a vznikem škody a konkrétní výši škody). K tomu srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze:⁵ „Pokud oprávněnému vznikla hmotná újma, prostředkem nápravy může být pouze náhrada škody, event. vydání bezdůvodného obohacení. Nelze připustit, aby (např. z důvodu obtížného prokazování výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostiučinění oprávněný řešil je mu vzniklou újmu hmotnou.“

Samozřejmě není vyloučeno požadovat v žalobě jak náhradu újmy materiální, tak nemateriální, ale oba nároky jsou na sobě nezávislé a nelze je zaměňovat. V praxi se bohužel často děje, že žalobce v žalobě uvede požadovanou částku, kterou zdůvodní odlivem zákazníků, vznikem škody a současně narušením dobré pověsti, aniž by oba druhy újmy striktně odlišil, a žalovanou částku tak rozdělil na dvě dílčí částky sestávající z nároku na náhradu škody a na přiměřené zadostiučinění. Takový postup nelze shledat jako správný a soudu následně musí žalobce vyzvat k upřesnění tvrzení a úpravě žalobního nároku.

Žalobce by měl striktně odlišovat mezi vzniklou materiální a nemateriální újmu a v návaznosti na to poté zvolit vhodný kompenzační institut (přiměřené zadostiučinění nebo náhradu škody).

Je třeba prokázat zavinění rušitele?

Podle dřívější obchodněprávní úpravy (§ 53 obch. zák.⁶) nebylo potřeba zkoumat v případě přiznávání přiměřeného zadostiučinění zavinění (bylo založeno na objektivním principu).

Podle současné právní úpravy je nezbytné prokázat zavinění rušitele (tzv. subjektivní princip náhrady újmy v případě újmy způsobené porušením zákonné povinnosti). To vyplývá z ust. § 2894 odst. 2 věty druhé o. z., podle něhož platí, že ustanovení o náhradě škody se použijí obdobně na poskytnutí zadostiučinění, a z ust. § 2910 o. z., ze kterého vyplývá, že se hradí škoda způsobená porušením povinnosti vlastním zaviněním.

4 Srov. např. rozhodnutí NS z 28. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3893/2010, nebo z 28. 7. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3910/2007.

5 Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 3 Cmo 684/95.

6 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění do 31. 12. 2013 (dále rovněž „obch. zák.“).

Důkazní situaci žalobce však usnadňuje § 2911 o. z., který upravuje tzv. **domněnku nedbalosti**, podle níž platí, že „způsobem škodce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti“.

V praxi v současné době uvedené zákonné pojetí nečiní potíže, neboť soudy postupují shodně, jako tomu bylo v režimu předchozí právní úpravy, a subjektivní stránkou věci se nezabývají, resp. ji nezkoumají. Doposud nebylo publikováno jedině rozhodnutí soudu, které by tuto otázku ve svém rozhodnutí řešilo (soudy by se měly zabývat minimálně odkazem na zákonnou domněnku nedbalosti), a to navzdory nové zákonné úpravě.

Koho tíží důkazní břemeno ohledně tvrzené nemajetkové újmy, je-li žalobcem spotřebitel?

Obecně v civilním řízení platí, že důkazní břemeno stíhá žalobce (srov. § 120 odst. 1 větu první o. s. ř.⁷). Podle § 2989 odst. 2 o. z. však dochází k obrácení důkazního břemene, je-li žalobcem spotřebitel. Podle tohoto ustanovení platí, že „*uplatní-li spotřebitel právo, aby se rušitel zdržel nekalé soutěže nebo aby odstranil závadný stav a jde-li o některý případ stanovený v § 2976 až 2981 nebo v § 2987, musí rušitel prokázat, že se nekalé soutěže nedopustil. Uplatní-li spotřebitel právo na náhradu škody, musí rušitel prokázat, že škoda nebyla způsobena nekalou soutěží.*“

Ust. § 2989 odst. 2 o. z. však nepočítá s možností, že by k obrácení důkazního břemene ve prospěch spotřebitele došlo také v případě nároku na přiměřené zadostiučinění (kromě toho také u nároku na vydání bezdůvodného obohacení), což je nutné vnímat jako chybu oproti předchozí právní úpravě (§ 54 odst. 2 obč. zák.⁸). **V případě přiměřeného zadostiučinění je tak žalobce povinen tvrdit a prokazovat odůvodněnost tohoto nároku bez ohledu na to, zda je žalobcem spotřebitel či jiná osoba.** Takové řešení je nepraktické a zhoršuje postavení spotřebitele oproti uplatnění nároku zdržovacího, odstraňovacího a nároku na náhradu škody. Přitom takové odlišení procesního z(ne)výhodnění spotřebitele jako žalobce v případě nároku na přiměřené zadostiučinění na rozdíl od náhrady škody není naprosto ničím odůvodněné.

Funkce přiměřeného zadostiučinění aneb plní přiměřené zadostiučinění roli civilní sankce?

Přiměřené zadostiučinění lze považovat za soukromoprávní nárok osoby aktivně legitimované z nekalé soutěže, který se svojí podstatou ze všech ostatních nároků (§ 2988 o. z.) nejvíce podobá skutečné sankci (velmi přeneseně podobně veřejnoprávní pokutě *sui generis*) za deliktní jednání (zde nekalou soutěž), ačkoliv i nárok zdržovací či odstraňovací může v konkrétním případě výrazně zasáhnout majetkovou sféru rušitele (např. zastavení reklamní kampaně či nutnost změny obalů výrobků apod. může být značně nákladné).

Přiměřené zadostiučinění plní v oblasti nekalé soutěže zejména funkci kompenzační či satisfakční, sankční, preventivní a výchovnou. Všechny tyto funkce by měly být v konkrétním případě přiznání přiměřeného zadostiučinění obsaženy a v rovnováze.

Kompenzační funkce přiměřeného zadostiučinění

Kompenzační funkce se v teorii užívá zpravidla ve vztahu k náhradě materiální újmy, neboť pouze u tohoto druhu újmy může dojít k její skutečné, tedy plné, kompenzaci (náhradě). U náhrady škody se totiž hradí skutečná (prokázaná) škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).

U náhrady nemajetkové újmy se spíše nabízí označení této funkce jako **satisfakční**, neboť jde o vyrovnání (nikoliv její plnou náhradu) újmy dotčené osoby (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu⁹ ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 32 Odo 1568/2006). U nemajetkové újmy nemůže totiž z povahy věci dojít k její skutečné náhradě,¹⁰ ale spíše k uspokojivé či dostatečné náhradě. K tomu srov. závěr Ústavního soudu,¹¹ podle něhož „*újma vzniklá porušením nemajetkových práv se v obecném slova smyslu ani nedá „odškodnit“ a rozsah vzniklé nemajetkové újmy nelze ani exaktně kvantifikovat a vyčíslit a lze za ni „jen“ poskytnout zadostiučinění (satisfakci)*“. Obdobně slovenská judikatura: „*na rozdíl od žalobního nároku na náhradu škody, kde přiznaná náhrada odškodňuje v zásadě všechnu způsobenou škodu, poskytnuté zadostiučinění bude způsobenou újmu nahrazovat pouze přiměřeně*“ (Krajský soud v Bratislavě ze dne 26. 10. 2017, sp. zn. 4 Cob 97/2015). Jak uvádí V. Janeček, „*jde totiž o jakousi nad-kompenzaci, která umožňuje poškozenému žádat finanční částku již za samotný zásah do jeho základních práv*“.¹²

Běžně se však v praxi tyto funkce (kompenzační a satisfakční) terminologicky zaměňují a rozdíly mezi nimi spíše stírají.

Sankční funkce přiměřeného zadostiučinění

Sankční funkce přiměřeného zadostiučinění se může jevit na první pohled jako sporná. Je tomu tak proto, že by přiměřené zadostiučinění mělo sloužit hlavně jako kompenzace způsobené újmy, tedy jako náhrada skutečně způsobené nemajetkové újmy. Obdobně je tomu u náhrady škody – není možné, aby institut náhrady škody vedl k obohacení poškozeného, když se hradí škoda skutečná, nikoliv „nabobtnalá“ o nějakou sankční složku.

S ohledem na složitost prokazování skutečně vzniklé nemajetkové újmy se však v judikatuře zakotvilo sankční pojetí přiměřeného zadostiučinění, které má vést nejen ke kompenzaci

7 Zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále rovněž „o. s. ř.“).

8 Srov.: „*Jestliže se práva, aby se rušitel jednání nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav v případech uvedených v § 44 až 47 a § 52, domáhá spotřebitel, musí rušitel prokázat, že se jednání nekalé soutěže nedopustil. To platí i pro povinnost k náhradě škody, pokud jde o otázku, zda škoda byla způsobena jednáním nekalé soutěže, a pro právo na přiměřené zadostiučinění a na vydání neoprávněného majetkového prospěchu; výši způsobené škody, závažnost a rozsah jiné újmy, povahu a rozsah bezdůvodného obohacení však musí prokázat vždy žalobce, i když jím je spotřebitel.*“

9 Dále rovněž také „NS“.

10 Nelze si představit, že by se např. narušená dobrá pověst dala vždy plně a skutečně nahradit omluvou či určitou peněžitou částkou. Reálné by to bylo např. v situaci, kdy bude zaslán dehonestující dopis o konkrétním soutěžiteli konkrétnímu obchodnímu partnerovi a tomuto by následně rušitel sdělil, že si všechny skutečnosti vymyslel, a za toto se omluvil. Hůře představitelné to však bude v případě sdělení informací blíže neurčitelnému počtu osob (např. prostřednictvím denního tisku či televize).

11 Rozhodnutí ÚS z 6. 3. 2012, sp. zn. I ÚS 1586/09.

12 V. Janeček: Kdy lze de lege lata poškozenému přiznat preventivně-sankční složku přiměřeného zadostiučinění. Právní rozhledy č. 22/2016, str. 767.

vzniklé nemajetkové újmy, ale také k sankcionování rušitele za jeho nekalosoutěžní jednání. „Přiznaná finanční náhrada tu nereflakuje faktickou újmu poškozeného, ale je mu přízná na za účelem potrestání a zastrašení škůdce, a to ve výši zajišťující rehabilitaci jeho porušených práv, tj. s ohledem na všechny okolnosti zvyšující či snižující závažnost spáchaného deliktu.“¹³

Jak judikoval Ústavní soud (rozhodnutí ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09) – „přiměřené zadostiučinění je jednou z civilněprávních sankcí, která má odrazovat rušitele chráněných statků a jeho možné následovníky od protiprávního jednání“. Zde je však nutné poukázat na odlišné stanovisko soudkyně Ústavního soudu I. Janů, která se proti sankčnímu charakteru přiměřeného zadostiučinění ohradila – „civilní sankce může v souladu s povahou soukromého práva pouze směřovat k obnovení narušené rovnováhy, nikoliv k potrestání odpovědného subjektu. Přiměřené zadostiučinění v penězích proto může sloužit toliko ke zmírnění způsobené nemajetkové újmy, a nikoli k potrestání toho, kdo do osobnostních práv zasáhl.“

Obdobný přístup k přiměřenému zadostiučinění jako civilní sankci má rovněž Nejvyšší soud (srov. např. rozhodnutí ze dne 27. 7. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3704/2011, nebo ze dne 18. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 652/2001). Shodně poté slovenská judikatura – např. Ústavní soud ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. III. ÚS 211/2016.

V rozhodnutí ze dne 18. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 652/2001, Nejvyšší soud uzavřel, že „peněžní satisfakce má rovněž sankční povahu, neboť zaplacení zadostiučinění představuje pro rušitele také finanční újmu, nejen újmu morální, která má vyrovnat porušenou rovnováhu v postavení rušitele a postižené osoby. Tato sankční stránka nicméně hraje při poskytování zadostiučinění vedlejší, podružnou roli, protože rozhodující je nemateriální stránka satisfakce.“ **Nejvyšší soud tak na rozdíl od Ústavního soudu považuje satisfakční funkci přiměřeného zadostiučinění za jeho primární funkci a funkci sankční (a lze se domnívat, že také výchovnou a preventivní) za funkci sekundární.** Na rozdíl od tohoto přístupu Ústavní soud v rozhodnutí uvedeném výše neodlišoval ve významu jednotlivých funkcí přiměřeného zadostiučinění, když tyto jeho funkce (satisfakční, preventivní i sankční) shledává spíše souřadnými.

V jiném rozhodnutí (rozhodnutí NS ze dne 27. 7. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3704/2011) však Nejvyšší soud (jiný senát) bez dalšího operuje s názorem, že v odůvodněných případech je nutné považovat přiměřené zadostiučinění za „zaslouženou sankci odpovídajícího rozsahu“ a „zaplacení zadostiučinění by mělo pro rušitele představovat určitou finanční újmu (a nejen újmu morální), která má vyrovnat porušenou rovnováhu v postavení rušitele a nekalou soutěží dotčené osoby. Přiměřené zadostiučinění plní dvojí funkci – sankční (sankce postihuje toho, kdo závažně jednal, a odrazuje jej od opakování závažného jednání) i preventivní (přiznáním zadostiučinění je dáno najevo, že nekalá soutěž se „nevyplácí“ a dobré mravy soutěže je třeba respektovat).“ V této věci Nejvyšší soud sankční charakter přiměřeného zadostiučinění uznal bez dalšího, nezabýval se otázkou nadřazenosti či podřazenosti jednotlivých sankcí navzájem.

Nelze opomenout přístup Nejvyššího soudu (rozhodnutí ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 32 Odo 1568/2006), který upozorňuje na skutečnost, že „zadostiučinění by zásadně nemělo mít li-

kvidační charakter ani vést k rozsáhlému obohacování žalobce“. **V tomto kontextu bych chtěla poukázat na odlišný přístup soudů v oblasti správního trestání, kde se soudy pokoušejí „prorazit“ myšlenku, že není důvodu neudělovat sankce likvidačního charakteru v těch případech, kdy se určitý subjekt dopouští závažného protiprávního chování opakovaně. Tento přístup by mohl být civilním soudům pro oblast nekalé soutěže inspirační** (mj. z důvodu, že nekalé obchodní praktiky, jichž se daná rozhodnutí týkala, mohou být současně nekalou soutěží). Srov. např. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 9 Afs 6/2010: „Za situace, kdy se žalobce opakovaně dopouští protiprávního jednání a ani opětovně ukládání citelných sankcí zjevně nevede k jeho nápravě, nemůže ani oprávněně požadovat, aby pokuty, které jsou mu ukládány, neměly likvidační charakter. Další pokračování podnikatelské činnosti žalobce je v takovém případě v rozporu se zájmem společnosti, která nemůže tolerovat výkon podnikatelské činnosti subjekty, jež opakovaně nerespektují právní normy regulující předmět jejich podnikání a ignorují pokuty, které jsou jim za zjištěná protiprávní jednání správními orgány ukládány. Není-li žalobce při výkonu své podnikatelské činnosti schopen vystríhat se porušování zákona, lze na něm spravedlivě požadovat, aby této činnosti, kterou společností pouze škodí, nadobro zanechal.“ Obdobně Krajský soud v Brně v rozhodnutí ze dne 10. 5. 2016, sp. zn. 29 A 12/2014, shledal opakované agresivní obchodní praktiky za důvod pro zrušení živnostenského oprávnění.

Preventivní a výchovná funkce přiměřeného zadostiučinění

Preventivní či výchovná funkce přiměřeného zadostiučinění se odvíjí od uvedené sankční funkce přiměřeného zadostiučinění. Ústavní soud (rozhodnutí ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09) považuje přiměřené zadostiučinění právě z důvodu, že je civilněprávní sankcí, která má odrazovat rušitele chráněných statků a jeho možné následovníky od protiprávního jednání, za „nástroj speciální i generální prevence“.

Obdobně také Nejvyšší soud (srov. např. rozhodnutí ze dne 27. 7. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3704/2011), který přiznání doposud nejvyšší sazby přiměřeného zadostiučinění v českém právním prostředí (5 milionů Kč) odůvodnil mj. tím, že „soud musí být při konkrétním rozhodování o ukládání povinnosti rušiteli vždy veden současně snahou ‚vychovat‘ konkrétního rušitele a také všechny potenciální rušitele, aby ani rušitel, ani nikdo jiný nemohl nabýt dojmu, že ‚nekalá soutěž se stále ještě vyplácí‘“.

Ze shodného pojetí vychází také slovenská judikatura – srov. např. rozhodnutí Krajského soudu v Bratislavě ze dne 26. 10. 2017, sp. zn. 4 Cob 97/2015, obdobně Krajský soud v Banské Bystrici ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 43 Cob 174/2012: „Přiměřené zadostiučinění plní nejen funkci sankční, tedy že má rušitele odradit od opakování takového protiprávního jednání, ale i preventivní, protože přiznáním zadostiučinění je dáno najevo, že nekalá soutěž se nevyplácí a že dobré mravy soutěže je třeba respektovat.“

Nepeněžitá podoba přiměřeného zadostiučinění

Přiměřené zadostiučinění se poskytuje primárně v nepeněžitě podobě a teprve v případě, že nepeněžitá podoba přiměřeného zadostiučinění nezajistí skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy, jsou soudy povinny poskytnout

13 V. Janeček: Sankční náhrada škod, Právník č. 10/2013, str. 1003.

zadostiučinění v peněžích (srov. § 2951 odst. 2 o. z.). Jak vyplývá z textu výše uvedeného, „skutečné“ odčinění způsobené nemajetkové újmy není prakticky téměř možné, toto však může být v konkrétním případě „dostatečné“. Z toho lze dovodit, že by tak mělo být povinností soudů přiznat peněžitou podobu přiměřeného zadostiučinění vždy, neboť současné dostatečné i skutečné odčinění nemajetkové újmy není možné. Soudy však doposud neopustily dosavadní pojetí o přednosti nepeněžité podoby přiměřeného zadostiučinění a teprve poté, co se toto nejeví jako dostatečné (nikoliv skutečné), přiznávají peněžitou podobu zadostiučinění.¹⁴ Vyloučeno není ani přiznání obou podob přiměřeného zadostiučinění současně (rozhodnutí NS ze dne 5. 5. 2006, sp. zn. 32 Odo 511/2006).

Může se soud odchýlit od žalobcem požadovaného textu omluvy?

Požaduje-li žalobce přiměřené zadostiučinění v nepeněžité podobě, musí v petitu uvést přesné znění omluvy včetně toho, kde (např. konkrétní deník, osobní dopis) a v jakém rozsahu (např. A4) a počtu (např. ve dvou vydáních po sobě jdoucích) má být uveřejněna.

Soud se od textu omluvy navrženého v žalobě může do určité míry odchýlit, avšak pouze v tom směru, že může říci „jinými slovy to, co bylo navrženo v žalobě“, nikoliv významově změnit žalobní návrh. K tomu blíže viz Nejvyšší soud (rozhodnutí ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4669/2010): „Je-li žalobní petita přesná, určitá a srozumitelná, soud neporuší § 155 odst. 1 o. s. ř. nebo ani jiné zákonné ustanovení, jestliže použitím jiných slov vyjádří ve výroku rozhodnutí stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce domáhal. Pouze soud rozhoduje, jak bude formulován výrok jeho rozhodnutí; případným návrhem žalobce na znění výroku rozhodnutí přitom není vázán. Při formulaci výroku rozhodnutí soud samozřejmě musí dbát, aby vyjadřoval (z obsahového hlediska) to, čeho se žalobce žalobou domáhal; překročit žalobu a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se žalobce domáhal, může jen tehdy, jestliže řízení bylo možné zahájit i bez návrhu nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 o. s. ř.). Soud tak může upravit znění navržené omluvy za nekalosoutěžní jednání tak, aby odpovídala prokázanému závadnému jednání žalovaného a smyslu institutu omluvy jako takovému. Může tedy vypustit určité slovní spojení či celou větu či znění omluvy zkonkretizovat.“

Uvedené rozhodnutí rozvolnilo dřívější přísné pojetí soudů, které lpěly na nezbytnosti zcela konkrétní formulace omluvy ze strany žalobce, resp. přesně podle představy soudu, což vedlo často k nepochopení, často opakovaným výzvám k úpravám petitů a protahování řízení.

Vybrané otázky nepeněžité podoby přiměřeného zadostiučinění aneb plní preventivní a kompenzační funkci omluva po sedmi letech?

Na tomto místě se nebudu zabývat podrobným rozбором nepeněžité podoby přiměřeného zadostiučinění, zaměřím se toliko

¹⁴ Viz D. Ondřejová: Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku, Komentář, C. H. Beck, Praha 2014, str. 260.

Rogalewiczová /Čilečková/
Kapišán/Doležal a kol.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí Komentář

- zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje nejen nástroje, které orgány sociálně-právní ochrany dětí mohou při své činnosti využívat, aby předcházely vzniku ohrožení dětí a aby již ohroženým dětem poskytl potřebnou pomoc a ochranu
- tento komentář byl zpracován ve snaze nabídnout čtenářům praktický výklad reagující na problémy, s nimiž se praxe pravidelně setkává nebo na které v praxi není jednotný názor

2018, vázané v plátně, 784 stran
cena 1 690 Kč, obj. číslo EKZ186

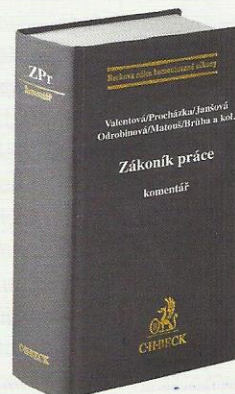

Valentová/Procházková/Jaňšová/
Odrobinová/Brůha a kol.

Zákoník práce Komentář

- publikace reaguje na nejnovější změny pracovního práva včetně dopadů soukromoprávní rekonstrukce
- nová koncepce komentování zaručuje přehlednější a stručnější komentář, aniž by došlo k redukci věcného obsahu výkladu
- komentář není teoretickým pojednáním, ale praktickým textem zabývajícím se konkrétní aplikací předpisu

2018, vázané v plátně, 1 168 stran
cena 1 990 Kč, obj. číslo EKZ153

Rakovský/Líznerová/Haščák

Zákon o veřejných dražbách Komentář

- předkládaný komentář se věnuje zákonu z hlediska rekonstrukce soukromého práva a výsledků rozhodovací praxe
- jeho ambicí je prostřednictvím výkladu skloubit zákon zakotvený terminologicky a právně filozoficky v pozdních 90. letech minulého století se současnými tržními podmínkami a právními mantinely vycházejícími z úplně nové (a jinak) pojetého civilního práva

2018, vázané v plátně, 600 stran
cena 1 190 Kč, obj. číslo EKZ173

na jeden poměrně kontroverzní případ z aktuální rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 23 Cdo 2941/2015).

Žalobcem byl vlastník ochranné známky „Majolka“. V období ode dne 15. 2. 2010 do dne 5. 4. 2010 byl na televizních stanicích Nova, Prima TV, ČT 1, Barrandov TV a Nova CINE-MA vysílán reklamní spot obsahující reklamu na majonézu Hellmann's, během níž žena, nacházející se v kuchyni a připravující spolu s dcerou kvěťákovou pomazánku, odříkává text uvedený žalobci v žalobě. V tomto reklamní spotu blondatá žena mj. říká: „Majonéza Hellmann's je jemnější a má svoji výraznou chuť. Já když náhodou koupím jinou majolku, tak už to všicki poznají.“

Žalobce se domáhal mj. omluvy uskutečněné na stejných televizních stanicích, na kterých byla reklama původně odvysílána. Městský soud v Praze žalobci omluvu přiznal, zatímco Vrchní soud v Praze nikoliv. Vrchní soud to odůvodnil tím, že omluva po tolika letech neplní satisfakční funkci.

Nejvyšší soud však omluvu přiznal s následujícím odůvodněním: „Jednou z částých a efektivních forem nepeněžitěho přiměřeného zadostiučinění za nekalosoutěžní jednání je beze sporu uveřejnění omluvy prostřednictvím stejného média, resp. sdělovacího prostředku, jakým byla škoda způsobena. Omluva by měla být adresována těm subjektům, kterým bylo adresováno předmětné nekalosoutěžní jednání. Přestože k posuzovanému nekalosoutěžnímu jednání došlo již v roce 2010, lze v daném případě považovat omluvu žalované v televizním vysílání s přihlédnutím k rozsahu a povaze jednání stále za jednu z účinných forem přiměřeného zadostiučinění. Vzhledem ke skutečnosti, že reklama, která měla nekalosoutěžní obsah, byla vysílána na většině nejsledovanějších televizních stanic v České republice, lze předpokládat, že se okruh televizních diváků v uplynulé době zásadně nezměnil. Jinými slovy, pokud se má omluva dostat k těm, kteří v roce 2010 zhlédli předmětnou reklamu a kteří tedy vlivem zde obsaženého sdělení mohli změnit své spotřebitelské preference, lze předjímat, že s vysokou pravděpodobností je možné omluvou oslovit stejnou cílovou skupinu lidí opět nejlépe prostřednictvím televizního vysílání na uvedených televizních stanicích a v čase, ve kterém byla reklama dříve vysílána. Uveřejněním omluvného sdělení v televizním vysílání bude nejlépe naplněn účel ochrany proti nekalosoutěžnímu jednání, a to nejen směrem k žalobkyni (satisfakce za způsobené obtíže), ale i ve vztahu k žalované, pro niž uveřejnění omluvy na několika televizních stanicích v hlavním vysílacím čase bude představovat prostředek působící sankčně, výchovně a preventivně.“

Závěr Nejvyššího soudu byl poměrně překvapivý, zejména s ohledem na funkce přiměřeného zadostiučinění (zde omluvy). Lze totiž mít za to, že uložením omluvy po sedmi letech může být naplněna sankční funkce přiměřeného zadostiučinění (náklady na zveřejnění omluvy na uvedených televizních stanicích budou značné), je však nutné pochybovat o naplnění funkce prevenční, příp. i kompenzační.

Je obecně známou skutečností, že omluva, která přichází až po delší době (po nabytí právní moci soudního rozhodnutí), mívá jen velmi malý význam, to platí především v případě omluvy za zlehčující nekalosoutěžní výrok, neboť omluva bývá mnohdy spíše kontraproduktivní – pokud se již na ne-

kalosoutěžní jednání zapomnělo, omluva by jej mohla opět připomenout. To platí tím spíše po sedmi letech od deliktního jednání. Na druhou stranu – pokud žalobce omluvu požadoval a soudy nebyly schopny více než sedm let efektivně rozhodnout o (ne) přiznání tohoto nároku, je chyba mnohem systémovější než jen v posuzování vhodnosti tohoto nároku.

Může být omluva rovněž určitým druhem „peněžitě“ sankce?

Omluva je běžným projevem nepeněžitě podoby přiměřeného zadostiučinění. Prakticky nulovou finanční hodnotu má v případě, že se jedná o omluvu zaslanou individuálně osobě dotčené nekalou soutěží (pomineme-li hodnotu např. poštovní známky), dražší již může být zveřejnění omluvy v místním či celostátním deníku, na billboardu nebo v celostátním televizním vysílání (tím spíše na několika programech). V takovém případě se může jednat dokonce až o milionové náklady na uveřejnění omluvy. V konkrétním případě tak může omluva jako typická forma nepeněžitě podoby přiměřeného zadostiučinění plnit také (byť zprostředkovaně) roli „peněžitě“ sankce.

Sankční účinky omluvy akceptují také soudy (srov. např. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2017, sp. zn. 32 Cm 7/2017 – „nelze přehlédnout, že s inzercí žalovanému uloženou vzniknou nemalé náklady“¹⁵).

Za tohoto stavu je poté nutné o to přísněji zvažovat, zda lze vedle nepeněžitě podoby ještě duplicitně přiznat žalobci přiměřené zadostiučinění v peněžitě podobě. Je zajímavé, že ve výše rozebíraném případě přiznané omluvy po sedmi letech Nejvyšší soud (sp. zn. 23 Cdo 2941/2015) uložil vedle této povinnosti zaplatit přiměřené zadostiučinění v relativně (na české poměry) vysoké výši, a to v částce jeden milion Kč.

Závěr

Přiměřené zadostiučinění lze přiznat toliko v případě vzniku a prokázání nemajetkové újmy. Nezbytné je prokázat za vinění rušitele, čemuž v praxi napomáhá zákonná domněnka nedbalosti (§ 2911 o. z.). Nepeněžitá podoba přiměřeného zadostiučinění má přednost před jeho peněžitou podobou, přičemž peněžitou podobu přiměřeného zadostiučinění je soud povinen přiznat tehdy, pokud jeho nemajetková podoba skutečně a dostatečně nekompensuje vzniklou újmu. Je-li žalobcem spotřebitel, zákon na rozdíl od nároku na náhradu škody nepočítá s obrácením důkazního břemene.

Přiměřené zadostiučinění plní tři základní funkce – kompenzační (satisfakční), sankční a preventivní (výchovnou). Všechny tři funkce by měly být naplňovány v konkrétním případě současně.

Soud se od žalobcem požadovaného textu omluvy může odchýlit v případě, že ta vyzní obdobně, je nepřipustné významově měnit žalobní návrh. V konkrétním případě může i omluva plnit funkci „peněžitě“ sankce, neboť náklady na její zveřejnění mohou být od zanedbatelné hodnoty (náklady na zaslání omluvného dopisu) až po milionové částky (např. zveřejnění omluvy v celostátní televizi).

Přiměřeným zadostiučiněním poskytovaným v peněžitě podobě, konkrétním zohledňovaným kritériím i sazbám v České republice i na Slovensku se bude věnovat druhá část příspěvku, která bude publikována v BA č. 1-2/2019. ❀

15 Zde odhlížím od chybného přístupu MS v Praze, který skutečnou výši nákladů spojených s inzercí omluvy fakticky nezkoumal. Rozhodnutí zrušeno VS v Praze, sp. zn. 3 Cmo 236/2017.